

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Strkačová Erika

Sexuální zneužívání dětí

Olomouc 2013

Vedoucí práce: Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedené v bibliografii.

V Olomouci dne

.....

Děkuji Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D. za trpělivost a vstřícnost při vedení bakalářské práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Erika Strkačová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Sexuální zneužívání dětí
Název v angličtině:	Sexual abuse of children
Anotace práce:	<p>Pro bakalářskou práci jsem si zvolila téma sexuálního zneužívání dětí. Vypracování této práce mě nesmírně obohatilo. Práce je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou. Teoretická část vychází z odborné literatury. Pojednává o postavení dítěte ve společnosti a jeho ochrany v minulosti a současnosti, formy sexuálního zneužívání dítěte, vnitřních konfliktů a řešení této situace. Chci se pokusit nastínit tyto problémy také z pohledu agresora. Praktická část je zpracována pomocí kvalitativní metody. Cílem této práce je upozornit na výskyt pohlavního zneužívání dětí.</p>
Klíčová slova:	Sexuální zneužívání, dítě, pachatel, oběť
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis is focused on the conflict resolution in the school environment. The theoretical part is divided into four chapters which describe the conflict in general, its reasons and types of conflicts. Next, the school environment is characterized as well as conflicts in school environment and their resolution.</p> <p>The empirical part is concentrated on the resolution strategy chosen by teachers of primary schools to manage the conflict between pupils. The method used for this part of bachelor thesis was the interview with primary schools educators.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Sexual abuse, children, offender, casualty
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Rozhovorové otázky
Rozsah:	51 stran
Jazyk práce:	Čeština

Obsah

ÚVOD.....	6
1 CHARAKTERISTIKA SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ.....	7
1.1 POHLED DO MINULOSTI	7
1.2. SOUČASNÝ POHLED.....	8
1.3 SYNDROM CAN	8
1.4. DEFINICE SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ.....	9
1.5. FORMY SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ.....	10
2. PACHATELÉ A OBĚTI	11
2.1. CHARAKTERISTIKA PACHATELE	11
2.2. TYPOLOGIE PACHATELE	12
2.3. PEDOFILIE	14
2.4 INCEST	16
2.5 CHARAKTERISTIKA OBĚTI	17
2.6 PŘÍZNAKY SEXUÁLNĚ ZNEUŽÍVANÝCH DĚTÍ	18
2.7 KRÁTKODOBÉ A DLOUHODOBÉ NÁSLEDKY	20
2.8 VÝZKUM REALIZOVANÝ V ČESKÉ REPUBLICCE.....	21
3 DĚTSKÁ PROSTITUCE A PORNOGRAFIE.....	23
3.1 DĚTSKÁ PROSTITUCE	23
3.2 DĚTSKÁ PORNOGRAFIE	24
4 TERAPIE A PREVENCE	26
4.1 TERAPIE OBĚTI	26
4.2 TERAPIE PACHATELE	27
4.3 PRÁVNÍ VYMEZENÍ SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ.....	28
4.4 PREVENCE	30
5 EMPIRICKÁ ČÁST	31
5.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	31
5.2 CÍL VÝZKUMU.....	31
5.3 CHARAKTERISTIKA A POPIS VZORKU	32
5.4 POPIS UŽITÝCH METOD	32
5.5 POPIS VLASTNÍHO VÝZKUMU	34
5.6 VLASTNÍ VÝSLEDKY.....	35
5.7 DISKUSE A ZÁVĚR.....	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM LITERATURY	48
PŘÍLOHY.....	50
ROZHOVOROVÉ OTÁZKY	51

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si po dlouhé úvaze vybrala sexuální zneužívání dětí, protože mě tato problematika velmi zajímá. I přesto, že tento problém není jevem novým. Vyskytoval se ve společnosti od nepaměti. Vyvolává rozpaky, pohoršení i ostych, hovořit o tak choulostivých záležitostech. V současné době slýcháme stále více o zneužívání dětí prostřednictvím médií a tisku.

Mohlo by se zdát, že naše společnost vychovává otevřené, informované mladé lidi, připravené čelit nástrahám velkého světa. Opak je pravdou. Otázka sexuality je pro mnohé z nás tak intimní a citlivou záležitostí, o které se stěží mluví s dospělým, natož s dítětem.

Bakalářská práce je rozdělena na čtyři kapitoly. V teoretické části této práce je vysvětleno sexuální zneužívání dětí, jeho formy a podoby ve společnosti. Popsána je osobnost zneužívaného dítěte a jeho prožívání a způsoby jeho léčby, včetně možného řešení preventivního opatření. Značná pozornost je věnována taktéž pachateli. Jsou popsány typy pachatelů a odůvodněny příčiny jejich chování, včetně léčebného procesu a přiblížena je problematika recidivy, která se mi vzhledem k tématu jevila jako důležitá. Z komerčního zneužívání je zmíněna pornografie a prostituce.

V empirické části bakalářské práce je uveden výzkum, zrealizovaný prostřednictvím kvalitativní metody s využitím rozhovoru. Výzkum je proveden na Oddělení sociálně právní ochrany dětí s kurátorem pro děti a mládež a na Oddělení obecné kriminality s policistou. Součástí výzkumu jsou také případové studie. Cílem empirické části je získat názory a postoje k problematice sexuálního zneužívání dětí z pohledu odborníků, setkávají se s problematikou ve své praxi a poukázat na závažnost sexuálního zneužívání dětí. Tedy získat subjektivní úsudky na základě zkušeností a poukázat na skutečné případy zneužívání dětí, které dodávají výzkumu ucelený pohled na problematiku.

Tato bakalářská práce by mohla být přínosem pro ty, které problematika sexuálního zneužívání zajímá, ale pedagogy a vychovatele přicházející s dětmi do každodenního styku.

1 Charakteristika sexuálního zneužívání dětí

V této kapitole je sexuální zneužívání dítěte přiblíženo pohledem do minulosti a jeho současná podoba a ochrana. Objasněno je sexuální zneužívání dětí pomocí definic a jejich forem.

1.1 Pohled do minulosti

Dítě tvoří nedílnou součást společnosti od nepaměti. Rodí se na svět čisté, neposkvrněné a je jen na dospělých, jak se zhostí své role rodiče a ochránce. Dítě potřebuje ochranu a péči dospělého, skrze něj se dívá na svět kolem sebe a utváří si tak vlastní názor na svět i sebe sama, který se mu v okamžiku sexuálního zneužití zhroutí. Vybaven touto zkušeností odstartuje svůj život, který je mu v mnoha ohledech ztěženo. V souvislosti s hrubým porušením zdravého vývoje dítěte, vyvstává na povrch otázka hledání kořenů sexuálního zneužívání dítěte. Odpověď nacházíme hluboko v minulosti. (Pöthe, 1999).

Incestní chování dokládají už mýty o vzniku světa a původu člověka. V raných kulturách byl svazek s příbuzným především u vyšších vrstev mnohdy jediným způsobem, jak si uchovat společenské postavení a majetek, proto byl společností tolerován a přijímán. Období Antiky je doprovázeno idolem krásy mladého chlapce, což znamenalo především ve starém Řecku preferenci homosexuálního styku s mladým mužem, nebo anální styk se ženou, z čehož lze vyvodit, že předčasné zasvěcování dětí do tajů sexuálního života nebylo tak neobvyklým jevem. Zdaleka se nejednalo o chování vyvolávající pohoršení ve společnosti, ale bylo její součástí, což vypovídá nejen o odlišném pohledu na sexualitu, ale také o odlišném postavení jednotlivých členů rodiny ve společnosti. Tato uvolněná morálka byla vystřídána křesťanstvím, která nabádala k zdrženlivosti k sexu. Tělesné a světské požitky a vášně budily pohoršení. Tímto pohledem na sex křesťané otevřeli cestu odlišnému náhledu na sex, než měla společnost doposud. (Vaničková a kol., 1997, s. 29).

1.2. Současný pohled

Stejně jak se člověk v průběhu života vyvíjí, přicházela i společnost na nutnost starat se o své členy. S příchodem osvícenství se zvyšuje citlivost vůči dětem a potřeba jejich ochrany. K důležitým změnám v chápání a postavení dítěte ve společnosti dochází na začátku dvacátého století, kdy se začínají postupně formovat práva dětí a jejich úloha ve společnosti. Prvním významným dokumentem ochraňující práva dítěte byla **Ženevská deklarace práv dítěte přijatá v roce 1924** a **Deklarace práv dítěte přijatá Spojenými národy v roce 1959**, ve které se říká: „*Dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.*“. Tyto významné dokumenty představovaly pro dítě záruku právní ochrany ve společnosti, jakou měl doposud jen dospělý. Zásadním dokumentem v historii pečující o ochranu dítěte byla **Úmluva o právech dítěte přijatá v OSN 20. listopadu 1989**. Tento dokument vymezuje rodinu jako instituci, která má povinnost pečovat o zdravý vývoj dítěte a současně povinnost společnosti rodinu chránit a poskytovat jí pomoc. (Pöthe, 1999, s. 16-17).

1.3 Syndrom CAN

„Za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte považujeme jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.“ (Dunosvký a kol., 1995, s. 24).

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, označován v anglosaské literatuře jako Child Abuse and Neglect (CAN) se vyvíjel postupně v polovině dvacátého století. Pozornost odborníků nejprve směřovala k fyzickému týrání dětí, které bylo definováno v roce 1962 jako syndrom bitého dítěte. S hlubším studiem dětských obětí, vyvstávalo na povrch duševní a citové strádání dětí, kterým se nedostávalo uspokojení jedné ze základních potřeb. Toto zjištění vedlo odborníky k rozšíření definice o zanedbávané děti. Sexuální zneužívání dětí bylo v rámci syndromu CAN zahrnuto do definice na přelomu šedesátých a

sedmdesátých let. Předcházelo tomu množství případů odrývajících zneužívání žen a dětí. (Dunovský a kol. 1995).

Současné pojetí syndromu CAN lze charakterizovat jako záměrné ubližování dítěte, ohrožující jeho postavení ve společnosti a především jeho samotného. Představuje nepatřičné vystavení dítěte situacím a zacházením, neúměrným jeho věku a poškozující budoucí život i rodinu dítěte. V tomto ohledu hraje rodina nezastupitelnou roli z pozice ochránce a současně i nebezpečí s ohledem na vysoký výskyt týrání, zneužívání a zanedbávání z řad rodinných příslušníků. Je nutné si uvědomit, že zdaleka nejde o interakci mezi pachatelem a dítětem, ale o komplex osob z blízkého i vzdálenějšího okolí, kteří jsou v případě nějakým způsobem zainteresováni. Nemalou úlohu sehrávají společenské a kulturní vzorce, určující postavení dítěte a dospělého ve společnosti a stát, ochraňující dítě právními úpravami. (Dunovský a kol., 1995, s. 15-18).

1.4 Definice sexuálního zneužívání dětí

Sexuální zneužívání dětí v mnoha lidech vyvolává nepříjemné pocity se spoustou otázek, na které se nedá snadno odpovědět a takovéto chování dospělého vůči dítěti pochopit. K tomu nám může dopomoci v prvopočátku pronikání do problematiky objasnění pojmu sexuálního zneužívání dětí. V minulých letech vznikalo několik definic, po srovnání uvádíme několik z nich.

Jedna z prvních definic Schechtera a Roberge (1976 In. Vaničková a kol. 1997, s. 12) objasňuje zneužívání dětí jako: „...*Vtažení závislých, vývojově nezralých dětí a dospívajících do sexuálních aktivit, které plně nechápou, ke kterým jsou neschopni dát informovaný souhlas nebo které porušují sociální tabu rodinných rolí...*“.

Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 (Říčan a kol. 2006, s. 292) definuje: „*Pohlavní zneužívání jako nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk nebo vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, nebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba.*“.

Elliottová (1995, s. 49) podává tuto definici: „*Sexuálním zneužíváním dítěte se rozumí využívání osoby mladší patnácti let k získání sexuálních požitků, uspokojení či jiného prospěchu osobou plnoletou, zpravidla výrazně starší. Je-li však dítě na osobě, jež je*

zneužívá, závislé (rodiče, učitel, skautský vedoucí ap.), prodlužuje se věková hranice, kdy hovoříme o zneužívání, až do osmnácti let. K sexuálnímu zneužití může dojít i u osob dospělých, jestliže byly zbaveny svéprávnosti...“.

1.5 Formy sexuálního zneužívání

Bezdotykové sexuální zneužívání

- Forma sexuálního zneužívání, vyznačující se odhalováním genitálií dospělého, za účelem vlastního uspokojení v místech, kde se vyskytují děti.
- Obtěžování, vyvádějící dítě z rovnováhy. Dospělý zneklidňuje dítě způsobem, který je mu nepříjemný, může se jednat o nevhodné vyjadřování, dotýkání v podobě plácnutí po těle a objímání. Chování má vždy sexuální podtext. (Dunovský a kol. 1995, s. 74).
- Nucení dítě sledovat sexuální aktivity jiných osob přímo, nebo prostřednictvím pornografických videozáznamu, časopisů a fotografií.
- Verbální zneužívání. Pojí se s obscénními výrazy, popisem sexuálních aktivit včetně anonymních telefonních hovorů se sexuálním obsahem. (Vaníčková, Provazník, Hadj-Mousová., 1997, s. 15).

Dotykové sexuální zneužívání

- Osahávání dítěte formou líbání, dotýkáním na erotogenních místech, doprovázené také obscénními výrazy, vulgarismy, gesty a grimasami.
- Sexuální útok, při kterém se dospělý za užití síly dotýká a mazlí s erotogenními zónami dítěte. Tytéž aktivity může vyžadovat od dítěte, případně se pokouší o zrealizování sexuálního styku.
- Znásilnění představuje vniknutí penisem s použitím násilí.
- Sexuální zneužívání dítěte v rámci rodinných příslušníků.
- Dětská prostituce a pornografie (Dunovský a kol. 1995, s. 74-76).

2. Pachatelé a oběti

Tato kapitola pojednává o pachatelích sexuálního zneužívání a jejich dětských obětech. Objasněna je osobnost pachatele a jeho typologie. Blíže je vysvětlen incest a pedofilie. Taktéž je objasněna osobnost oběti a způsoby jejího vyrovnání se sexuálním zneužíváním včetně příznaků, nasvědčující tomu, že se dítě mohlo stát obětí.

2.1. Charakteristika pachatele

Pachatele Sexuálního zneužívání dětí nelze společensky ohraničit a tvrdit, že se čteněji vyskytují u určitých skupin lidí, jde o celospolečenský problém, který se dotýká všech vrstev, ras, zaměstnání a náboženského vyznání. Pachatelé tvoří 95 % mužů, mezi nimi je řada sexuálně zneužitých v dětství, kteří podobné chování opakují v dospělosti, ale také řada mužů, kteří tuto zkušenost z dětství nemají, a přesto se zneužívání dopouštějí. Objasnit tento fakt není snadné, protože dosud nevíme vše o pohnutkách zneuživatelů dětí. V současné době je zájmem odborníků shromažďovat informace a hledat tak účinné léčebné programy a tím chránit děti, s čímž souvisí nezanedbatelná skutečnost, že tito muži mají tendenci svůj čin opakovat. Jakmile začnou se zneužíváním, jsou natolik ovlivněni oblouzněním z uspokojení svých pudů, že se stanou na něm závislí a pokud se jim daří své činy tajit, mohou trvat i v řádech let. Elliottová (1995, s. 58-60).

Mezi pachatele lze řadit také ženy. Podle klinických odhadů mají na svědomí 20 % případů sexuálního zneužívání dětí. O těchto činech se dovídáme velmi zřídka. Nízký výskyt odhalení je odůvodňován obtížnou prokazatelností, vzhledem k citově úzkému vztahu mezi dítětem a ženou. (Pöthe, 1999).

Dalším důvodem je, že žena je vnímána společností jako pečovatelka, ochránce domácího krbu a milující matka. Představa ženy sexuálně zneužívající dítě vyvolává nedůvěru a pochybnosti. Společností se snáz přijímá zafixovaný pohled na sexualitu jako něco, „co muž dělá ženě“. Dalším hlediskem je společnost tolerující sexuální projevy ženy více, ve srovnání s mužem, budící pohoršení při sexuálních aktivitách. Přesto všechno není pochyb o tom, že ženy nesou také svůj podíl na zneužívání dětí. Odborníci se shodují, že u těchto žen převažuje sexuální zneužívání v rámci rodiny a to homosexuální i heterosexuální styky, přičemž se zdaleka nejedná o jednorázový čin a nemívá ráz agresivního chování.

(Chmelík a kol. 2003, s. 189-190).

2.2 Typologie pachatele

Sexuální ukojení pachatele není zdaleka jediným důvodem, proč volí pro svůj čin dítě. Je také motivován potřebou po moci a pocitu uspokojení nad převahou mladšího jedince, což může vyústit v sexuální zneužívání, nebo zkreslené představě o oddanosti a lásce k dítěti. Pro jiné muže je motivem jejich sexuální vyhraněnost na děti. Jejich bezmocnost a strach ze vztahu s osobou stejného věku je tak velká, že raději se uchylují k dítěti, s kterým se cítí dobře a jistě. V těchto případech může jít o vnímání lásky v pravém slova smyslu a představě skutečného vztahu s dítětem. (Mufsonová, Kranzová, 1996, s. 19).

Pachatele sexuálního zneužívání člení Weiss a kol. (2005, s. 18-20) na jedince, u nichž nebyla diagnostikována odchylka od normy, nasvědčující tomu, že pachatel konal na základě své orientace či duševního omezení a jedince, motivování svým činem podmíněným lékařskou diagnózou následovně:

Pachatelé, u nichž sexuální zneužívání nespočívá v deviaci

- Sexuálně nezralá osobnost.
- Osobnost vyznačující se neovladatelností sexuálních pudů s vyústěním okamžitého uspokojení, bývá doprovázeno agresí.
- Situační pachatelé, s nedostatkem sexuálních příležitostí nebo spouštěčem zneužití může být užití omamných látek nebo situace.
- Jedinci se závislostí na sexu s omezenou volní kontrolou.
- Duševně nemocní jedinci, pro které je charakteristická ztráta reality, tedy správně vyhodnotit situaci.

Deviantní pachatelé sexuálního zneužívání

- Jedinec s plně nebo částečně narušenou sexuální identifikací, mezi ně se řadí transvestiti a transsexuálové.
- Odlišné masturbační představy a erotické sny v době puberty odpovídající deviantnímu zaměření.
- Nízký výskyt sexuálních styků a dlouhý časový úsek mezi mimy i v rádech let.

- U jedince se projevují funkční sexuální poruchy.
- Jedinec preferující neobvyklé sexuální způsoby ukájení, sexuální aktivita těchto mužů je velmi nízká, často delší časový úsek sexuálními styky.
- Muž jeví se neobratně při dvoření ženy, neschopen správně posoudit a vyhodnotit vysílané erotické náznaky. Při sexuálním styku se ženou dochází k nepochopení. Bývá označován za muže, který ji nedokáže sexuálně uspokojit.
- Zvýšená pozornost muže na hýždě a stehna žen, u pedofilů je to obličej.
- Častý výskyt povrchních vztahů, které netrvají dlouho, bez prožitku lásky.

Všechny tyto znaky pachatelů se mohou mezi sebou prolínat a nelze tyto dvě skupiny od sebe odlišovat. Mnohé příznaky lze najít i mezi většinovou populací mužů a přitom nelze tvrdit, že by jejich orientace či chování nasvědčovalo tomu, že jsou potencionálními pachateli. (Weiss a kol., 2005)

Výzkumy se shodují ve zjištění, že pachatelé sexuálního zneužívání dětí se dopouštějí muži s poruchou osobnosti a charakterových vlastností. Dětskou oběť volí jen jako snadnou kořist k ukojení svých potřeb, či hledání náhrady za partnerku s předpokladem, že se mu podaří celou situaci utajit. (Weiss, 2005, s. 19-21)

Problematikou pachatele sexuálně zneužívající děti se zabývá Vaníčková (1999, s. 38), která vidí možnou příčinu s velkou pravděpodobností v individuálních, rodinných a sociálních poměrech pachatele následovně:

- Sociální izolace pachatele, způsobující deformované sociální návyky.
- Obtížně kontrolovatelná impulzivita a poruchy chování.
- Pachatel vyrůstal v prostředí, jehož součástí bylo běžně se vyskytující násilí mezi členy rodiny.
- Rodina neodsuzující násilné chování se sexuálním podtextem.
- Rodiče s nedostatečným porozuměním a vcítěním vůči dítěti.
- Společnost tolerující a neodsuzující sexuální zneužívání.
- Sociální skupiny s pozitivním vztahem k násilí.

2.3 Pedofilie

Osobnost pedofila lze charakterizovat především jeho sexuální vyhraněností na děti nejčastěji ve věku mezi 35. – 40. rokem, výjimkou nejsou pubescenti a starší lidé. Pedofilové jsou zaměřeni konkrétně na děvčata bez pubického ochlupení a prsou, u chlapců bez známek ejakulace. Pedofilii členíme podle sexuálního zaměření na **heterosexuální** s preferencí na dívky ve věku 6-11 let s tendencí navazovat s dítětem osobní citový vztah, kdežto **homosexuální** pedofilové dávají přednost hochům ve věku kolem 12 let, prahnoucí po sexuálním ukojení s převahou agresivního vynucení styku. Poslední variantou jsou **bisexuálové**, ti se ovšem vyskytují nejméně. Ze sociálního hlediska jsou pedofilové označováni za sociálně nezralé osoby. Z toho důvodu jsou objektem jejich zájmu děti, dospělý v nich vyvolává pocit ohrožení. Toto tvrzení odůvodňuje řada psychoanalyticky orientovaných badatelů možností, vytvořením velmi úzkého vztahu s matkou v dětském věku, což znemožňuje jedinci v dospělosti navázat citový vztah k jiné ženě, nebo se citově uchylují k dětem, protože s těmito vztahy mají zkušenosti z dětství, které je nijak neohrožovaly. Na tomto základě rozeznáváme **fixované pedofily**, jejich středem zájmů jsou především děti, bez možnosti navázat vztah s ženou a **regredované pedofily**, jsou schopni vztahu se ženou, ale tato zkušenost je pro něj natolik frustrující, že jejich zájem směřuje opět k dítěti. S ohledem na výše vyjmenované typy pedofilie je nutné zmínit **pravou pedofilii**, jejíž podstata spočívá v původní eroticko-sexuální orientaci na děti. Je tedy okouzlen dítětem stejně, jako muž ženou. (Chmelík a kol. 2003, s. 167-171).

Jinak charakterizuje osobnost pedofila Vaníčková (1999, s. 33) následovně:

- Svádíví muži mají tendenci se obklopotvat více dětmi, typické je totožné chování k dětem i dospělému,
- dalším typem pedofila je jedinec, působící tichým a nenápadným dojmem, vyhledávající děti na typických místech jako je hřiště, kde mohou dítě obtěžovat různými možnými způsoby od hanlivého rozhovoru po obnažování,
- nejbezpečnější jsou pachatelé dosahující sexuálního vzrušení za pomoci týrání, ti se vyskytují ovšem ojediněle. (Vaníčková a kol., 1999, s. 33).

Araji a Finklehor (1985, In Weiss a kol. 2005, s. 14)) podává vysvětlení pedofilního chování, kde musí být splněna alespoň jedna z možností pro určení pedofilie:

Sexuální vzrušení dítětem, podmíněné rodinnými nebo kulturními poměry, výskyt sexuálního zneužívání v dětství, případně masturbace doprovázená fantazií

Emocionální shoda (kongruence) s dítětem, pocity uspokojení a radosti. Obvykle je spojena s mentální retardací pachatele, nezralostí a nedostatečným sebevědomím.

Blokace v navozování sexuálních kontaktů s dospělou osobou v důsledku traumatických zkušeností, přetrvávající sexuální dysfunkce, problémy spojené s manželským soužitím, ale také neobratnost v sociálních vztazích.

Desinhibice jako ztráta kontroly nad svými činy z chronických důvodů, hnutím impulzů nebo vlivem alkoholu, drogy a stresu.

Řada pedofilně orientovaných pachatelů žije v relativně funkčních partnerských a manželských svazcích, nebo jsou odkázáni na deviantní způsob života, nebo jsou mnozí z nich, kteří vyhledávají osamělé partnerky s dětmi, jako snadnou cestu uspokojení svých potřeb dětmi. Praví pedofilové se sexuálního zneužívání dětí dopouštějí zřídka. (Weiss a kol., 2005, s. 15).

2.4 Incest

Incest je definován jako sexuální styk mezi lidmi, které váže pokrevní pouto. I přesto, že ve všech civilizacích je toto chování zakázáno, vyskytuje incestní zneužívání dětí nejčastěji. Přítomnost zneužívání dítěte v rodině má závažný dopad nejen na dítě samotné, ale je odrazem patologického fungování rodiny, která v těchto případech neplní své důležité funkce. Dítě ztrácí nejen pocit bezpečí, jistoty a pozitivní nazírání na hodnoty rodiny, které jsou mnohdy deformované, ale je nuceno se vyrovnat s traumatickými zážitky spojenými s bolestí a strachem samo. Dítě je mnohdy těmto hrůzným zážitkům vystaveno opakovaně po několik let, bez vidiny záchrany. V tomto ohledu může matka sehrát významnou úlohu. V případech krátkodobého zneužívání je většinou matka schopna poskytnout dítěti ochranu a za dceru se postavit i za cenu rozpadnutí rodiny. V případech opakovaného zneužívání v řádech let, matky jednoznačně selhávají v mateřské roli. Jsou to obvykle slabé nejisté ženy, závislé na svém manželovi či druhovi, nejsou schopny poskytnout ochranu a péči dítěti a postavit se proti zneužívajícímu muži. I přesto že ví, že k sexuálnímu zneužívání v rodině dochází, nepodnikají nic, co by ohrozilo rodinné soužití. Značné rozdíly lze spatřovat i v rolích jednotlivých členů, ve srovnání s funkčními rodinami. Zneužívané dítě, převážně dívka zastává roli partnerky, což vážným způsobem narušuje jak jednotlivé role v rodině, tak partnerský a sexuální život rodičů. Pro dívku představuje nebezpečí nejen otec, ale jakýkoliv příslušník mužského pohlaví, vyskytující se v rodině. (Vágnerová, 2004, s. 620-622).

Psycholožka Fraňková z Dětského krizového centra ve svém článku na internetových stránkách (<http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuživani-deti-63.html>) hovoří, že incest patří k nejzávažnějším formám sexuálního zneužívání dítěte. Následky jsou o to závažnější, o co déle trvají, přičemž platí, čím je dítě menší, tím hůře zážitek zpracovává. Nejčastěji jsou zneužívány děti předškolního a mladšího školního věku. Vyskytuje se také případy zneužívání ročních a dvouletých dětí.

Na základě Westermarckova efektu založeném na nelibosti sexuální přitažlivosti osobou, vyrůstající v bezprostřední blízkosti, uvádí Chmelík a kol. (2003, s. 175), že:

1. *„zdaleka nejméně obvyklým druhem incestu je incest typu matka-syn, jelikož je blokován intenzivními pouty vytvořenými během synova kojeneckého období;*

2. *incestu typu otec-dcera se dopouštějí především ti otcové, kteří se méně účastní péče o dceru v jejím raném věku i její výchovy a socializace, ve srovnání s otci, jež se podobného chování nedopouštějí.*“.

2.5 Charakteristika oběti

Pro dítě je sexuální zneužití bolestnou zkušeností, se kterou se obtížně vyrovnává. Následky jsou dlouhodobé a závažné v závislosti na tom, zda se jedná o jednorázové zneužití, nebo opakované a věk dítěte. Důležitou roli hraje také citový vztah k pachateli. Jde li o osobu blízku či cizí a v neposlední řadě prostředí, ve kterém se dítě ocitá. V případě cizího pachatele může dítě najít oporu a ochranu v rodině. (Pöthe, 1999, s. 57).

V současné době se odhaduje, že jen malá část případů je veřejně odhalena, získat spolehlivé údaje o množství zneužitých dětí je takřka nemožné s přihlédnutím k faktu, že oficiální statistiky informují jen o případech oznamovaných, vyšetřovaných a souzených. Podle odhadů expertů dochází v 25% ke zneužívání dětí formou genitálního a orálního, či análně genitálního kontaktu. Odhaduje se, že každý 6. až 10. odhalený případ je policií oznámen a kolem tři čtvrtin zneužitých dětí obvinění pachatele popřou, protože nejsou schopni se vypořádat s reakcí okolí, mnohdy velmi prudkou. (Kovář a kol., 2008, s. 74-75).

Další nepříjemnou skutečností je, že po odhalení případu dítěti již nehrozí bezprostřední nebezpečí, ale je vystaveno tlaku spojeným s odhalením a prošetřováním celého případu. Tento proces se nazývá viktimizace. Rozeznáváme primární viktimizaci, pro niž je charakteristická újma způsobená dítěti bezprostředně po sexuálním zneužití a sekundární viktimizaci, nastávající po sexuálním zneužití, která může i nemusí nastat. Sekundární viktimizaci může ovlivnit vhodným postupem a řešením případu tak, aby mělo dítě pocit, že je v bezpečí a jeho případu je věnována maximální pozornost a ohleduplnost. (Čírtková, Vitoušová a kol., 2007).

2.6 Příznaky sexuálně zneužívaných dětí

Děti mohou reagovat na sexuální zneužívání mnoha způsoby. Každé dítě je jedinečné, jinak citlivé. Některé děti mají tendenci reagovat na určité podněty citlivěji, jiné se projevují méně zřetelně. V každém ohledu je zapotřebí každé změně věnovat pozornost a snažit se dopátrat, co dítě trápí. (Elliottová, 1995).

Elliottová (1995, s. 50-55) popisuje ve své publikaci příznaky sexuálně zneužívaných dětí následovně:

Děti do pěti let

- Zažívají pocity strachu, projevující se nápadnou fixací na rodiče
- V přítomnosti pachatele lze u dítěte pozorovat strach
- Hysterický a panický pláč ve chvílích přebalování dítěte, u svlékání jsou velmi nápadné hysterické reakce, viditelné mohou být oděrky a jiná poranění v oblasti genitálu
- Děti prožívají bolesti a záněty v oblasti krku, genitálu a anální části těla
- Sexuální chování neúměrné věku dítěte, může se projevovat tím, že dítě reaguje na sexuální podněty neutrálně, nebo s pohoršením
- Z pohledu na dítě je patrný nepřítomný pohled, ztrácí zájem o věci, které mělo rádo, přestává si hrát
- Dítě budí špatné sny a často se pomočuje. Přestává jíst.
- Sexuální chování projevuje ve hře s ostatními dětmi, v kresbě
- Často o sobě tvrdí, že je špatné a zlé
- U dítěte se může projevit agresivní a podrážděné chování, opakuje vulgární a hanlivá slova se sexuální tematikou.

Děti od pěti do dvanácti let

- Dítě začíná naznačovat, že má tajemství, nemusí přítom hovořit o sobě, ale o kamarádovi, kterému se svěřil
- Noční pomočování spojené s děsivými sny

- Objevuje se u dítěte nevysvětlitelný obnos peněz, nebo začínají krást a chovat se ve svém okolí agresivně.
- Ve škole jim činí potíže převlékání před tělocvikem
- Nápadné je sexuální chování, nepřiměřené k jejich věku.
- Dítě trpí nechutenstvím, nebo se přejídá
- Trpí bolestmi v oblasti erotogenních zón, může se objevit infekce, či krvácení, nebo mají potíže při chůzi
- Trpí depresivními stavy a pocity zoufalství, méněcennosti, které mohou vyústit v pokusy o sebevraždu. Tyto děti nerady chodí ze školy domů, případně často utíkají z domova
- Dítě je neustále ve střehu, jako by se něčeho bálo
- Začíná se vyjadřovat vulgárně
- Nápadná zastávání činností spojené s rolí dospělého
- Vrací se v myslí do období, kdy se cítily bezpečně o několik let zpět, dítě se může vrátit k cucání palce, nebo si hrát s hračkami, které už léta nepoužívá na hraní

Děti od třinácti let výše

- Dítě prožívá těžké depresivní stavy, má bolesti hlavy, břicha a apod.
- Dítě trpí nechutenstvím, nebo se nadměrně přejídá
- Začíná nadměrně konzumovat alkohol a případně brát drogy
- Časté útěky z domova a nápadná ztráta paměti
- Vykazují strach z určitých lidí ve svém okolí, záměrně se těchto jedinců straní
- Dítě prožívá pocity méněcennosti a zoufalství s vyústěním s pokusem o sebevraždu
- Pokusy o zneužití jiného dítěte, sourozence či kamaráda
- U dítěte se mění pracovní a studijní návyky, mívá problémy se soustředěností a strach z převlékání ve škole
- vyšší obnos peněz, jejíž původ je není znám

2.7 Krátkodobé a dlouhodobé následky

Bezprostřední a dlouhodobé reakce na sexuální zneužití dětí, považovány za základní znaky posttraumatické stresové poruchy uvádí Tschauner (2006, In. Kovář a kol., 2008, s. 76-78) následovně:

Bezprostřední reakce

- Ztráta kontroly nad situací, dítě nenachází prostor ani únik k tomu, aby se mohlo bránit. Výsledkem je odevzdanost pachateli.
- Dítě se snaží uniknout ze situace navozením psychického stavu, jež mu umožní vystoupit z nepříjemného prožitku a vnímat tak zkreslenou realitu.

Následné reakce

- Neovladatelné vnucování myšlenek na událost sexuálního zneužívání, v podobě obrazového přehrávání traumatu, doprovázeného živými pocity a vjemy spojenými s událostí. Charakteristická je neovladatelnost vůlí, spouštěčem může být cokoli, co si dítě pojí s událostí.
- Znovuprožívání traumatu po psychické i fyzické stránce nutí dítě vyhýbat se situacím, které mohou být spouštěčem prožívání, což způsobuje u dětí nápadné střídání nálad.
- Dítě žije v ustavičném strachu z obavy, že se traumatická událost může opakovat.

Důsledky sexuálního zneužívání v dospělosti

Bentowim (1998, s. 51) zmiňuje rozlišné dopady sexuálního zneužívání vzhledem k pohlaví dítěte následovně: „...*Vzpomínky a okolnosti připomínající násilí a zneužívání se na chlapcích většinou odrazí tak, že se identifikují s trýznitelem a sami týrají či zneužívají jiné. Naopak dívky obyčejně reagují způsobem typickým pro oběti...*“.

Zkušenosti dětí se sexuálním zneužíváním významným způsobem ovlivňuje vztah k sexu v dospělém věku. Na jedné straně je to ztráta zábran v podobě prostituce a promiskuitního způsobu života, na straně druhé se mohou objevit sexuální dysfunkce. Zkušenost se může stát natolik traumatickou, že v oběti zanechává trvalé pocity ponížení, odporu a studu spojenou se sexuálními aktivitami. Častým jevem je odmítání a vyhýbání se sexu. Všechny tyto skutečnosti zvyšují riziko selhávání v partnerském životě a později se

přenášejí do rodičovské role. Zneužívané dívky svými či nevlastními otci si v dospělosti hledají podobné partnery a toto chování tolerují. U oběti se vyskytuje narušená schopnost sociální orientace v podobě agresivního a bezohledného chování, nebo nápadná odtažitost. Negativní sebeúcta vyúsťuje v pokusech o sebevraždu nebo autoagesivitou. Neméně důležité jsou následky spojené s psychickými přízemi, jako jsou úzkostné a depresivní poruchy, vedoucí k užívání alkoholu, drog a delikventního chování. (Vágnerová, 2004, s. 628-630).

2.8 Výzkum realizovaný v České republice

Problematikou sexuálního zneužívání dětí se zabývá výzkum zveřejněný na internetových stránkách (<http://www.pedofilie-info.cz/odborna-knihovna/sexualni-zneuzivani-v-ceske-republice-vysledky-narodniho-vyzkumu/>) realizovaný v České republice v letech 1993, 1998, 2003 a 2008, reprezentovaný Weissem a Zvěřinou ve spolupráci s agenturou DEMA, a. s., za pomoci metody výběrového souboru, uskutečnili výzkum u osob starších 15 let s cílem zjistit zkušenost lidí se sexuálním zneužíváním v dětském věku. Celkově bylo v daném období osloveno 7722 respondentů.

Zjištění:

- a) K sexuálnímu zneužití došlo u obou pohlaví kolem 11 roku života.
- b) Z pohlaví pachatele vyplývá, že ženy se staly obětí mužů ve 100%, čímž se vylučuje zneužití ženy ženou. U mužského pohlaví je alarmující zjištění zneužití muže mužem v 67% a ženou v 33%, což vypovídá o značném počtu pachatelek sexuálního zneužití, které se v odborných publikacích uvádějí spíše okrajově.
- c) Ze vztahu pachatele k oběti je dominantní zneužití příbuzným, tedy zneužití ženy v 60% a muži v 32%, zatímco cizí osobou je zneužito 40% mužů.
- d) Mezi nejčastější způsob zneužití ženy uvádějí osahávání po celém těle v 88% a v 67% muži, nucení k masturbaci pachatele sledujeme značný vzestup u mužů v 67%, kdežto u žen v 49%. masturbování oběti přiznalo 62% mužů
- e) Většina respondentů uvedla, že sexuální zneužívání nebylo nikdy oznámeno, ve velké míře převažuje utajování u obou pohlaví, u žen v 79% a u mužů v 69%. Kamarádům se svěřilo 22% mužů a 7% žen. Z výpovědí lze usoudit, že většina zneužitých dětí si

- f) nechá své hrůzné zážitky pro sebe a snaží se s nimi vypořádat bez pomoci okolí. Mezi nejčasnější důvody utajení uvádí nepřekonatelný stud, obavy z poškození pachatele a strach ze msty.

Výzkum Weisse a Zvěřiny potvrdil, že zneužity jsou ve velké míře dívky i chlapci. Smutnou skutečností je, že většina pachatelů je utajena a nikdy jejich případy nebudou veřejně řešeny. Jen stěží si jde představit, kolik útrap a bolesti dítě prožívá, když se cítí na své trápení samo. Na druhou stranu dítě vysílá mnoho signálů, které zůstávají bez povšimnutí jeho okolí.

3 Dětská prostituce a pornografie

Tato kapitola pojednává o komerčním sexuálním zneužívání. Blíže je popsána pornografie a prostituce a její možné podoby ve společnosti.

3.1 Dětská prostituce

Podle obecných odhadů se dívky stávají prostitutkami v rozmezí 11-17 lety, s nejpravděpodobnějším výskytem dívek ve věku 13-14 let. Ony sami se za prostitutky převážně nepovažují a tento způsob života volní buďto z existenčních důvodů, jako jeden z možností obživy, nebo provozující prostituci příležitostně, jako přilepšení své finanční situace. (Kluge 2002 In. Milfait, 2008, s. 45).

Realita je ovšem taková, že většina dívek je k prostituci nucena a to mnohdy za pomoci násilí a vyhrožování. Původní sliby o výdělku a přátelské pomoci kuplířů se brzy mění v nelidské zacházení s obětí. Nejenže jsou nuceny odvádět většinu svého výdělku, který se pohybuje v závislosti na atraktivnosti, věku a typu poskytovaných služeb, ale často jsou svými majiteli převáženy do jiných míst a prodávány jiným obchodníkům a bedlivě střeženy, bez práva vlastního rozhodování a svobodného pohybu. Jednoduše řečeno se dívky stávají věcí, o jejichž životě rozhoduje kuplíř. Na základě dlouholeté praxe policie, pachatelé tvoří organizovanou skupinou se schopností promyšleného plánování s přesně definovanými úkoly. (Chmelík a kol., 2003 s. 65-66).

Dětskou prostituci člení podle místa působnosti a typu poskytovaných služeb Vaničková (2005, s. 50-52) následovně:

Privátní prostituce se vyznačuje klientelou dobře situovaných mužů, provozuje se diskrétně v luxusně zařízených bytech a je spojována často s doprovázením klienta při různých společenských příležitostech, což naznačuje, že nároky klienta na službu jsou vyšší ve srovnání s jinými typy prostituce. Mnohdy se jedná o vysokoškolsky vzdělané prostitutky ovládající cizí jazyky s reprezentativním a kultivovaným zevnějškem. Klientela není příliš velká, ale relativně stálá. Tato prostituce se vyznačuje profesionalitou nabízených služeb.

Hotelová prostituce se v mnohém podobá privátní s tím rozdílem, že úroveň poskytujících služeb se odvíjí od úrovně hotelů a s tím bezprostředně souvisí také proměnlivost klientů, většinou z řad cizinců. Hotelová prostituce bývá spojována

s personálem hotelů, který se na něm finančně podílí. Do této kategorie řadíme i dívky s poskytující sexuální služby prostřednictvím telefonu.

Bytová prostituce se realizuje prostřednictvím třetí osoby, kterou je často otec, manžel či jiná osoba, uzavírající obchod s klientem. Do této kategorie řadíme i dětskou prostituci. V mnohých případech jde o mladé studentky, které za vidinou finančních výdělků prodávají své tělo. Další podobou bytové prostituce je realizace nabídek přes internet, případně eskortní služby představující telefonní objednávku sexuálních služeb.

Barová prostituce je provozována v různých erotických a nočních podnicích, kde se již na prostituci ve velké míře podílejí děti a je zde značné procento těch, kteří se stali obětí obchodu s lidmi. Jedná se většinou o cizinky. Těmto prostituujícím obětem ve většině případů nezbyvá jiná možnost, než prodej svého těla pod nátlakem a výhrůzkami.

Silniční a pouliční prostituci je problémová v mnoha ohledech. Většinou prostituují mladí lidé, pro které je tento způsob obživy jediným možným řešením jejich nepříznivé životní situace. Jsou to děti na útěku z domova, či dětských zařízení, nacházíme mezi nimi i mentálně zaostalé mladé lidi. Sexuální služby jsou rozmanité, orientují se podle přání zákazníka. Typická je rychlost, nízká cena a využití služby naprosto anonymně.

Specifickou skupinou je **homosexuální prostituce** provozovaná převážně chlapci. Tato forma prostituce je charakteristická svou výraznou komercí a provázaností s užíváním drog a alkoholu. Rizikovost této prostituce spočívá v šíření pohlavních chorob, stejně tak u pouliční a silniční prostituce.

3.2 Dětská pornografie

Dětskou pornografií se označuje zneužití dítěte obrazovým, zvukovým a textovým materiálem, ve kterém vystupuje dítě při sexuálních aktivitách s přímou účastí, nebo v náznacích, případně je zobrazováno v pozicích zachycující pohlavní orgány. Zneužit lze také zvukový záznam v případě, že slouží k uspokojení pachatele. Všechny formy dětské prostituce zahrnují výrobu těchto materiálů, šíření a v neposlední řadě používání pro vlastní uspokojení. Dětská pornografie je rozšiřována po celém světě a představuje velmi výnosný obchod, na kterém se podílí organizované skupiny pachatelů. Tento způsob ilegálního šíření je vzhledem k širokému záběru obtížně kontrolovatelný a postižitelný. Značná část těchto materiálů pochází z řad pedofilů, jsou to konzumenti shromažďující dětskou pornografii pro

vlastní potřebu, nebo jsou jejími výrobci a distributory. Buďto je tento materiál poskytován zadarmo, většinou v rámci skupin, nebo za úplatu s cílem obohacení. (Chmelík a kol., 2003, s. 52-54).

Podle Milfaita (2008, s. 109) se autoři shodují na tom, že získat na internetu pornografický materiál zobrazující dítě, není zdaleka tak jednoduché. Pachatelé jsou vynalézaví, pro jejich šíření používají speciální FTP servery, ke kterým přistupují pod chráněným heslem skrývající žádoucí materiál. V zájmu bezpečnosti se umístění složek s heslem nenaznačující pornografický obsah velmi často mění a k jejich distribuci si uživatelé diskusí zprostředkovávají pomocí odkazu prostřednictvím elektronické pošty.

Právní vymezení

Trestné činy sexuálního zneužívání dětí páchané na dětech mladší 18 let patří mezi jedny z nejzávažnějších deliktů ve společnosti. Část odborníků tvrdí, že jen 10% případů je odhaleno a trestně stíháno, přičemž k odsouzení nedochází u všech. Jsou společností odsuzovány a v mnohých případech vyvolávají vášnivé debaty příklánějící se k nejvyšším trestům pachatele, jež hrubě narušuje psychický i fyzický vývoj dítěte. (Weiss a kol., 2005, s. 45).

4 Terapie a prevence

V této kapitole je objasněn léčebný proces pachatele a oběti prostřednictvím odborné pomoci. Zmíněno je také preventivní opatření, sloužící především k ochraně dětí proti potencionálním pachatelům a právní vymezení sexuálního zneužívání dětí.

4.1 Terapie obětí

Pokud je dítě vystaveno sexuálnímu zneužívání, není schopno se s tímto traumatem vypořádat samo. V současné době existují specializovaná střediska, těmito mohou být nejbližší **krizová centra**, které se na podobné případy specializují a jsou schopna oběti poskytnout odbornou pomoc s patřičnou citlivostí a ohleduplností, která jsou v těchto případech nezbytná. Přitom nemusí jít vždy o následné zneužití, ale lze tuto pomoc vyhledat také v případech podezření zneužití, je snadnější zneužití předejít, nežli čelit jejich následkům. V začátcích práce s obětí se přistupuje ke **krizové intervenci**, která zamezí vystavování obětí opakovanému zneužívání a v případě potřeby poskytne lékařské ošetření, je-li dítě zraněno, při úzkostných a depresivních stavech se přistupuje k farmakoterapii, která pomůže zmírnit příznaky spojené s traumatem. Zvýšená pozornost se zaměřuje na ochranu dítěte i na průběh odhalování deliktu, kterému dítě musí čelit, je vystaveno psychické zátěži ze strany svého okolí i rodiny samotné. Nejúčinnější prostředkem nápravy, nebo zmírnění důsledků sexuálního zneužívání je **psychoterapie**. Jejím hlavním cílem je rozumové a emoční zpracování traumatu, při kterém má dítě prostor k tomu, aby otevřeně zdědilo své potlačené pocity a s událostí se vyrovnalo. (Vágnerová, 2004, s. 631-632). Léčba dětských obětí není vždy jednoduchá, účinnost úspěchu spočívá v řešení problému komplexně, tedy zasahuje do všech oblastí života dítěte, vyžaduje svůj čas, mnohdy i letitý a interdisciplinární přístup. U samotné terapie se preferuje účast rodiny a jejich zájem o osud dítěte, který je v terapii považován za prioritní. (Vaníčková, 1999, s. 72).

4.2 Terapie pachatele

Terapie pachatele představuje dlouhodobý proces, vyžadující trpělivost a spolupráci pacienta a terapeuta. Před samotnou léčbou probíhá řada psychologické, psychiatrické a sexuologické vyšetření, které určí, zda se jedná o jedince deviantního či nikoli, protože ne každý motiv má pedofilní charakter. Samotná terapie se uskutečňuje v **ambulantním a ústavním zařízení** s pomocí **biologické terapie**, jejíž cílem je snížit hladinu testosteronu na takovou úroveň, aby jedinec byl schopen existence ve společnosti a svým chováním neohrožoval jiné. U pacientů lze zaznamenat úlevu z toho, že již nemusí své sexuální preference tajit, ale otevřeně o nich mluvit s terapeutem. Léčba spočívá v pochopení jejich sexuálním motivacím a vzbuzení zájmu o pocity a následky oběti, nad nimiž se převážně nezamýšlí. Důležitou složkou terapie je, že se učí ovládat své emoce a sexuální touhu po dítěti, taktéž se učí jednání s jednotlivcem i skupinou a spolupracovat tak, aby dosáhly kýženého cíle a byly schopni sbližování s osobou opačného pohlaví, z čehož mají obavy a mnohdy ani neví, jak se k člověku svého zájmu přiblížit a navázat kontakt. Důležitou úlohu v terapii sehrává podávání **farmakologických prostředků**, případně **chirurgický zákrok** omezující sexuální vzrušivost. Terapeutické techniky vyvíjí značné úsilí i na rozvoj celé osobnosti pacienta, v podobě pohybových, sportovních a kreativních aktivit. Součástí procesu je příprava pacienta na návrat do rodinného prostředí, kde je po určitou dobu pod dohledem probačních úředníků. (Weiss a kol., 2005, s. 218-219). Mezi pacienty je bohužel i řada těch, kteří své činy opakují i po léčbě. K otázce recidivy Hall (1995, In. Weiss, 2002, s. 295) uvádí, že *„žádná léčba sexuálních deliktů nemůže na 100% vyloučit možnost recidivy.“*. V souvislosti s tímto tvrzením uvádí Quinsey a spol. (1998, In. Weiss, 2002, s. 299), že recidivu nelze vztahovat na všechny pachatele stejnou měrou, záleží na typu sexuálního zneužívání a tím, zda pachatel oběť zná, nebo je jí cizí. Na tomto základě lze rozeznat, že: *„...je nejméně pravděpodobné opakování trestné činnosti u heterosexuálních incestů typu otec-dcera, středně pravděpodobné u heterosexuálních extrafamiliárních zneužití a nejvyšší je recidiva u homosexuálních pedofilních zneužití...“*.

Dosud neexistuje zázračná léčba, která by pacienta odvrátila od páčání dalších sexuálních činů, ale je k dispozici řada léčebných postupů, nabízejících řešení. Na pachatele se nelze dívat jen jako na netvora, který nepatří do společnosti. Jsou to lidé s pocity, touhou a vlastními názory na svou nemoc. Mnozí z nich považují svou sexualitu za tíživé břemeno a nesou těžce, co způsobují svým chováním okolí a zlobu obracejí proti sobě, nenávidí se, léčba

tedy neznamená jen zabránit dalšímu zneužívání obětí, ale také upravit zkreslený náhled na sebe sama, přijmutí toho jaký jsem a můžu být a umožnit těmto jedincům se pohybovat ve společnosti způsobem, aby neohrozili svým chováním děti. (Weiss, 2002).

4.3 Právní vymezení sexuálního zneužívání dětí

- Listina základních práv a svobod
- Mezinárodní úmluva o právech dítěte č. 104/199 Sb.
- Od 1. 1. 2013 vstoupil v platnost zákon č. 401/2012, kterým se mění zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.
- Zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů č. 141/1961 Sb.
- Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů č. 40/2009 Sb.

Vantuch (2011) uvádí ve své publikaci trestné činy, postihující pachatele sexuálního zneužívání dětí podle trestního zákona č. 40/2009 Sb.:

§ 168 – **Obchodování s lidmi** S dítětem je obchodováno za účelem sexuálního zneužívání, obtěžování, k pornografickým účelům, odběrem a manipulací jeho orgánů, otroctví, nevolnictví a vykořisťování. Na tomto obchodu se podílí cela řada pachatelů, zodpovědných za trestný čin, bude potrestán v rozmezí 2 – 16 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 186 – **Sexuální nátlak** se rozumí takové chování, kterým je dítě mladší 18 let nuceno vyhrožováním či násilím pachatele nebo prostřednictvím jiné osoby k různým praktikám sexuálního sebeukájení, obnažování a pohlavního styku, při němž je využito bezbrannosti dítěte se účinně bránit, pachatel bude potrestán v rozmezí 1 – 15 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 187 – **Pohlavní zneužití** se pachatel dopustí, dojde li k pohlavnímu zneužívání, či obdobným formám sexuálního zneužívání na dítěti mladšího 15 let, bude potrestán v rozmezí 1 – 18 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 188 – **Soulož mezi příbuznými** je považována za trestný čin i v případech dobrovolné účasti obou stran, bude potrestána až na 3 roky odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 189 – **Kuplířství** ve smyslu úmyslného majetkového obohacování na prostituci a úmyslnou manipulaci s obětí zlákaním, svedením a najmutím, jehož vyústěním je provozování prostituce, bude potrestáno v rozmezí 6 měsíců až 15 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 190 - **Prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte** je trestným činem v případě, že se prostituce provozuje nebo jinak organizuje v místech, kde se běžně vyskytují děti. Pachatel bude potrestán v rozmezí 6 měsíců až 5 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 191 - **Šíření pornografie** zachycující násilí či neúctu k člověku bude potrestáno v rozmezí 1 – 5 lety odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 192 – **Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií** bude potrestáno v rozmezí 6 měsíců až 8 let odnětí svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 193 – **Zneužití dítěte k výrobě pornografie** za použití donucovacích prostředků a jakékoli nakládání s tímto materiálem za účelem obohacení či sexuálního uspokojení, bude potrestáno 1 – 8 lety odnětím svobody podle podmínek stanovených zákonem.

§ 202 – **Svádění k pohlavnímu styku** nebo jiným formám sexuálního zneužívání dítěte směřující k pohlavnímu uspokojení pachatele. Pachatel za sexuální službu platí formou finanční odměny nebo jiných výhod dítěti, nebo zprostředkovaně třetí osobě za poskytnuté služby. Pachatel bude potrestán na 6 měsíců až 5 let odnětím svobody podle podmínek stanovených zákonem.

Trestné činy sexuálního zneužívání dětí páchané na dětech mladší 18 let patří mezi jedny z nejzávažnějších deliktů ve společnosti. Část odborníků tvrdí, že jen 10% případů je odhaleno a trestně stíháno, přičemž k odsouzení nedochází u všech. Jsou společností

odsuzovány a v mnohých případech vyvolávají vášnivé debaty příklánějící se k nejvyšším trestům pachatele, jež hrubě narušuje psychický i fyzický vývoj dítěte. (Weiss a kol., 2005, s. 45).

4.4 Prevence

Chránit dítě před sexuálním zneužíváním je úkolem nelehkým, s potenciálním pachatel může přijít do styku kdykoliv a kýmkoliv. Informované dítě bude reagovat na pachatele jinak, nežli dítě, které nebezpečnou situaci nedokáže zhodnotit. Tohoto úkolu by se měla v první řadě zhostit **rodina**. Rodiče by měli své dítě dostatečně informovat o tom, co jim může od pachatele hrozit. Téma sexu je pro mnohé rodiče tak intimní a citlivé téma, že jen stěží hledají vhodná slova, aby před případným útokem dítě ochránili, přitom není zapotřebí zacházet do detailů sexuality. Dítě by mělo vědět, že mezi lidmi jsou značné rozdíly a může jim hrozit nebezpečí. Učit dítě otevřeně mluvit o tom, co se mu stalo, by mělo být samozřejmostí, stejně tak, dodržovat patřičný odstup a nekomunikovat s cizími lidmi. Vysvětlit dítěti, že jsou na těle místa, na které jim nikdo nesmí sahat a pokud se tak stane, projevit nesouhlas je v pořádku. I přesto, že je dítě jedinec slabší a zranitelnější s omezenou možností se bránit, lze dítě naučit, aby v případě ohrožení křičelo tím žádoucím způsobem tak, aby vyvolalo v okolí rychlou odezvu. V inklinovanou chvíli kopat všemožným způsobem a utéct. (Elliottová, 1995, s. 16-17).

V procesu prevence sehrává důležitou roli i **škola**. V rámci výuky by měla probíhat sexuální výchova, která dětem objasní nejen otázky sexuálního chování, ale také způsob, jak se chovat v případě střetu s pachatelem a to od nejtítlejšího věku, tedy na prvním a druhém stupni základní školy. Totéž by mělo probíhat na středních školách, přestože se předpokládá, že již v tomto věku jsou děti vybaveny informacemi, učitel má být průvodcem lidské sexuality mladých lidí. (Elliottová, 1995).

5 Empirická část

5.1 Kvalitativní výzkum

V empirické části této práce se zaměříme na názory a postoje k problematice sexuálního zneužívání dětí pohledem odborníků, setkávající se s těmito případy ve své praxi. Budeme porovnávat názory a postoje policisty z oddělení obecné kriminality pro mládež a kurátora pro děti a mládež z odboru sociálně právní ochrany dětí na území zlínského kraje. Součástí výzkumu jsou skutečné případy sexuálního zneužívání dětí, sloužící jako doplněk k výzkumu upozorňují na závažnost sexuálního zneužívání dětí.

5.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je získat názory a postoje k problematice sexuálního zneužívání dětí z pohledu odborníků, setkávající se s problematikou ve své praxi a poukázat na závažnost sexuálního zneužívání dětí. Tedy získat subjektivní úsudky na základě zkušeností a poukázat na skutečné případy zneužívání dětí, které dodávají výzkumu ucelený pohled na problematiku.

Formulace problému

Jaké názory a postoje na sexuální zneužívání dětí mají odborníci, setkávající se s problematikou ve své praxi?

Problémové otázky

Výzkumné otázky byly zvoleny tak, aby vystihovaly podstatu a zachycovaly zkušenosti a postoje k sexuálnímu zneužívání dětí. Tyto výzkumné otázky byly formulované tak, aby umožnily odpověď respondenta z rozličných profesí.

Zvoleny byly tři výzkumné otázky:

1. Máte zkušenosti se sexuálním zneužíváním dětí ze své praxe?
2. Má intuice při odhalování sexuálního zneužívání dítěte nějaké opodstatnění?
3. Jsou děti ohroženy sexuálním zneužíváním?
4. Dá se předejít sexuálnímu zneužívání dětí?

5.3 Charakteristika a popis vzorku

Výzkum bude proveden prostřednictvím rozhovorů ve Zlínském kraji na Oddělení sociálně právní ochrany dětí s kurátorem pro děti a mládež a na oddělení obecné kriminality pro mládež s policistou. Pro výzkumný vzorek je zvolen policista a kurátor z důvodu, že mají s řešením případů sexuálního zneužívání dětí osobní zkušenost a letitou praxi, což umožňuje v rámci výzkumu odborný pohled a názory na problematiku. Součástí výzkumu jsou případové studie, které slouží jako doplněk k výzkumu, umožňující hlubší proniknutí do problematiky sexuálního zneužívání dětí prostřednictvím skutečných případů. Podklady byly získány ze spisových dokumentů policie České republiky prostřednictvím rozhovoru se stejným policistou. Rozhovor pro získání podkladů pro případové studie byl zvolen proto, že tyto dokumenty podléhají zákonu o ochraně osobních údajů a mlčenlivosti. S téhož důvodu jsou jména jednotlivých účastníků případových studií pozměna, taktéž doba a místo vzniku a samozřejmě podrobnosti, které by mohly směřovat k identifikaci osob. Pro splnění stanoveného výzkumného cíle, jsou v případových studiích použity typické případy sexuálního zneužívání dětí.

5.4 Popis užitých metod

Pro účel empirického výzkumu je zvolena kvalitativní metoda, kterou definuje uznávaný metodolog Creswell (In Handl 2005, s. 50) takto: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozeném prostředí.*“ Pro účel výzkumu je použit strukturovaný rozhovor. Výběr výzkumné metody

byl zvolen záměrně. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma značně citlivé a choulostivé, jsou využity otevřené otázky, které umožňují respondentům, kdykoli rozhovor rozvinout a zúročit tak své poznatky a zkušenosti a vnášet do tématu různé pohledy a postřehy. Další předností rozhovoru je navázání osobního kontaktu s respondenty. Vytvořili jsme celkem osm předem připravených otázek, rozdělených podle výzkumných otázek následovně:

Výzkumná otázka

1. Máte zkušenosti se sexuálním zneužíváním dětí ze své praxe?

Otázky vztahující se k výzkumné otázce

Jak dlouho pracujete s ohroženými dětmi?

Setkáváte se ve své praxi s případy sexuálního zneužívání dětí?

Výzkumná otázka

2. Má intuice při odhalování sexuálního zneužívání dětí nějaké opodstatnění?

Otázky vztahující se k výzkumné otázce

Měl jste někdy podezření na sexuální zneužívání dítěte u případu, který přímo nesouvisel se sexuálním zneužíváním?

Dá se srovnat spolupráce s rodinou se sexuálním zneužíváním a jinak ohroženou rodinou?

Výzkumná otázka

3. Jsou děti ohroženy sexuálním zneužíváním?

Daří se odhalovat případy sexuálního zneužívání dětí?

Vyskytuje se sexuální zneužívání v určité sociální vrstvě více?

Výzkumná otázka

4. Dá se předejít sexuálnímu zneužívání dětí?

Otázky vztahující se k výzkumné otázce

Dá se podle Vás dítě účinně chránit proti sexuálnímu zneužívání?

Do jaké míry se daří zapojit dítě do plnohodnotného života?

Rozhovor byl zpracován metodou zakotvené teorie, kterou výstižně charakterizuje Strauss a Corbinová (1999, s. 33) takto: „*Při výzkumu podle zakotvené teorie chceme, oproti tomu, objevit významné kategorie a vztahy mezi nimi a zkombinovat tyto kategorie novým,*

spíše než standardním způsobem. Ve výzkumech podle zakotvené teorie také chceme vysvětlit jev v rámci teoretické konstrukce, která vzniká během samotného výzkumu.“

Pro účel výzkumu jsme využili otevřené kódování, které charakterizuje Strauss a Corbinová (1999, s. 43) takto: „...*otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů*“. Otevřené kódování je technika, při které se pracuje s celým textem. Ten je následně rozebírán na menší úseky, kterým se přidělí jednoslovné či víceslovné označení a hledají se podobnosti nebo rozdílnosti v textu. Poté jsou údaje seskupeny do kategorií podle jevů, vystihující podstatu. V našem výzkumu se většinou jedná o víceslovná pojmenování.

Pro dosažení stanoveného cíle byly použity případové studie. Případové studie jednoduše a výstižně charakterizuje Hendl (2005, s. 104) tak, že: „...*v případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti....*“.

Případová studie umožňuje snadnější pochopení a ponoření se do zkoumání problematiky sexuálního zneužívání dětí a současně vystihují závažnost a komplikovanost případů a jejich rozmanitost.

5.5 Popis vlastního výzkumu

Po zpracování teoretické části bakalářské práce jsem dlouho zvažovala, jak uchopit a zpracovat praktickou část. Na začátku výzkumu jsem zvažovala, jaké odborníky oslovit a zrealizovat rozhovor. Nakonec jsem se rozhodla pro Odbor sociálně právní ochrany dětí a Oddělení obecné kriminality.

Nejprve jsem osobně navštívila Odbor sociálně právní ochrany dětí, kde jsem navštívila vedoucí odboru. Zdůvodnila jsem svou návštěvu a poprosila o účast na výzkumu. Byla jsem nasměrována na tři konkrétní kurátory pro děti a mládež, které jsem postupně navštívila v jejich kanceláři. Dva mi účast na výzkumu odmítli. Jeden zastával funkci kurátora krátce, což byl důvod, proč mi účast na výzkumu s omluvou odmítl a druhý se delší dobu s případy sexuálního zneužívání dětí neseťkal, proto také odmítl. Třetího a posledního kurátora jsem navštívila v jeho kanceláři a vysvětlila účel své návštěvy. Bez dlouhého přemýšlení souhlasil. Zeptala jsem se, kdy by si na mě udělal čas a kde chce rozhovor zrealizovat. Domluvila jsem si schůzku následující týden v jeho kanceláři. Celý rozhovor

probíhal v přátelském duchu 25 minut. Na závěr jsem poděkovala a přislíbila, že přepsaný rozhovor poskytnu ke schválení a případným doplněním, což jsem také dodržela.

Druhá návštěva proběhla na Oddělení obecné kriminality, kde jsem oslovila konkrétního policistu a vysvětlila účel své návštěvy. Neodpověděl mi hned, protože byl v tu chvíli zaneprázdněn a musel odejít. Poskytl mi svou vizitku s tím, že se mám ozvat za několik dnů. S policistou jsem se tedy telefonicky spojila a domluvila na rozhovoru v poklidné kavárně. Celý rozhovor probíhal taktéž přátelsky a trval 35 minut. Druhá schůzka probíhala na stejném místě, tentokrát z důvodů poskytnutí podkladů ke zpracování případových studií, schůzka trvala taktéž kolem 35 minut. Na závěr jsem poděkovala a přislíbila, že přepsané rozhovory poskytnu ke schválení a případným doplněním, což jsem také dodržela.

Přepsané rozhovory oba respondenti schválili, ale nechtěli být jmenováni, což vzhledem k řešené problematice plně chápu a respektuji.

5.6 Vlastní výsledky

Otázky kladené respondentům jsem rozdělila na kategorie, z odpovědí respondentů vyplynulo, že u některých kategorií se využily i podkategorie. Jednotlivé kategorie jsou nazvány následovně:

Četnost sexuálního zneužívání dětí

Skrytá kriminalita

Práce s rodinou

Intuice

Prevence

Následky

Četnost sexuálního zneužívání dětí

Kladené otázky respondentům

Jak dlouho pracujete s ohroženými dětmi?

Jak často se ve své praxi setkáváte s případy sexuálního zneužívání dětí?

Jak dlouho pracujete s ohroženými dětmi?

Policista i kurátor mají dlouholetou praxi. Policista se pohybuje v problematice 14 let, kurátor pro děti a mládež 8 let, což vypovídá o zkušenostech a profesionálnímu přístupu.

Jak často se ve své praxi setkáváte s případy sexuálního zneužívání dětí?

Oba se s případy sexuálně zneužívanými dětmi setkávají do pěti případů během celého roku, nedá se ovšem tvrdit, že je to pravidlem. Jsou roky, kdy je případů více, jindy méně.

Skrytá kriminalita

Kladené otázky respondentům

Daří se odhalovat případy sexuálního zneužívání dětí?

Tato kategorie byla rozdělena na podkategorie na základě výpovědí respondentů takto: Spolupráce s institucemi, neprůhlednost případů, sporné případy.

Spolupráce s institucemi

Oba respondenti se shodují, že je zapotřebí úzká spolupráce mezi odborem sociálně právní ochrany dětí a školou. Na tuto spolupráci mají rozlišné názory. Policista se pozastavuje nad nevhodným řešením případů ze strany odboru sociálně právní ochrany dětí a pedagogů a kurátor hovoří o neohlašování případů sexuálního zneužívání dětí pedagogy.

Policista hodnotí spolupráci s odborem sociálně právní ochrany dětí a pedagogů neuspokojivě. Hovoří, že: *„Bohužel ze stran sociálně právní ochrany dětí a pedagogů je kolikrát volen nevhodný postup v řešení věci, potom může být oběť opakovaně viktimizována a zažívá pocit zmaru.“*. V tomto ohledu navrhuje citlivější přístup, který nejméně poškozuje dítě. Sekundární viktimizace může mít na děti stejný dopad jako samotné zneužívání. Je vystaveno tlaku spojenému s odhalením. Zvolení vhodného řešení případu a postupu je pro dítě rozhodující, jak bude celý proces případu prožívat. Cílem tedy je zabránit pachateli opakovanému zneužívání a vytvořit pro dítě takové podmínky, aby mělo možnost se s celou situací vyrovnat a mělo pocit, že případu je věnována patřičná pozornost. Zejména zájem o pocity a prožívání bolesti dítěte a důvěra v to, co o případu říká.

Kurátor upozorňuje na sexuálně zneužívané děti, které nejsou v péči sociálně právní ochrany dětí a jejich mizivé šance na odhalení. Pedagogové tráví s dětmi spoustu času a mohou si tak všimnout neobvyklého chování u dětí, což potvrzuje ve své výpovědi kurátor: *„Učitelé by si měli víc všimnout změny v chování dětí a každé podezřelé chování řešit“*. (U této odpovědi kurátor pokrčil rozpačitě rameny a dodal: *„Je to velice složité“*). Projevy sexuálně

zneužitého dítěte jsou rozmanité, může se projevovat různým způsobem. Od uzavřeného chování a stranění okolí, po agresivní projevy chování. Správně vyhodnotit chování dítěte a učinit kroky k prošetření případu vyžaduje, aby se pedagog o dítě zajímal podrobně a dokázal zachytit změny v chování dítěte a přesvědčil se, zda chování dítěte věnoval patřičnou pozornost a prověřil si své domněnky.

Neprůhlednost případů

Policista i kurátor se shodují v tom, že odhalit všechny případy sexuálního zneužívání dětí je nemožné. Policista dodává: „*Velice skrytá kriminalita je dobře utajena a na pohled nezjevná*“. Podobně se k otázce vyjadřuje také kurátor. Vzhledem k charakteru případů, se většina zneužití odehrává v soukromí, kde si jej pachatelé pečlivě střeží a dítě mnohdy nedokáže čelit vzniklé situaci a ze strachu a pod vlivem pachatele se nesvěří a tímto se dostává do procesu, který může trvat i léta.

Sporné případy

Oba respondenti se vyjadřují k sporné povaze případů, u nichž je nejednoznačné, zda se jedná o sexuální zneužívání dětí.

Kurátor hovoří o dobrovolném experimentování dětí na základní škole, aniž by si byly děti vědomy zneužívání. Uvádí, že: „*Myslím si, že kdyby se třeba udělal výzkum na základních školách u osmých a devátých tříd, tak by se zjistilo, že 50% dětí bylo zneužito, ani o tom neví. Hodně z nich experimentuje, mladá děvčata mají pohlavní styk se staršími kluky, souhlasí s tím a to už je zneužití*“.

Podobný názor má také policista: „*Je oběť pouze dle trestného řádu. Nezletilá holka dobrovolně spí se starším mužem, dokonce vyvíjí iniciativu. Když to pak praskne, pak se snaží vytížit maximum ze situace a vše na něho hodí*“. Snad každý z nás potkává v svém okolí páry s vysokým věkovým rozdílem. Nejedná se přitom jen o dospělé jedince, ale také děti, nad čímž se dnes mnoho lidí nepozastavuje. Otázkou je, zda lze považovat za pár například čtrnáctiletou dívenku a třicetiletého muže, pokud tvrdí, že se milují. Je dítě zralé v tomto věku mít vážný vztah? Je rovnocenným partnerem ve vztahu? Nejedná se ze strany staršího partnera o snadnou manipulaci a ovladatelnost? Do určité míry jsou tyto věkově nesourodé páry součástí naší společnosti a v mnohých případech tolerovány a společností přijímány. Z čehož vyplývá, že zneužívání dětí má tak široký záběr a podob, že je nesnadné a mnohdy sporné, zda k zneužívání dochází.

Spolupráce s rodinou

Kladená otázka respondentům

Dá se srovnat spolupráce s rodinou se sexuálním zneužíváním a jinak ohroženou rodinou?

Měl jste někdy podezření na sexuální zneužívání dítěte u případu, který přímo nesouvisel se sexuálním zneužíváním?

Tato kategorie byla rozdělena na základě výpovědí respondentů na podkategorie následovně:

Přístup k rodině, intuice

Přístup k rodině

V této otázce se odpovědi respondentů neshodují, což je způsobeno odlišností profesí, vyžadující jiný přístup k případu a postup. U policisty je prioritou přistupovat k rodině ohleduplně a minimálně ji zatěžovat. Naproti tomu kurátor zdůrazňuje různorodost rodin, vyžadující jiný přístup-

Policista přistupuje ke každé rodině stejně bez ohledu na to, o jaký případ se jedná. Je si vědom toho, že jakýkoliv trestný čin hluboce zasáhne rodinu a je pro ni bolestivou událostí, se kterou se musí vyrovnat, obzvláště u případů zneužívaných dětí. Dodává, že: *„Spíše se jedná o to, alespoň z mé strany, udělat svou práci tak, abych všechny otravoval co nejmíň. Kdykoliv a ani zkušený psycholog, pokud takovou situaci nezažil, nemůže vědět, jak se dotyční cítí“*.

Kurátor tvrdí, že: *„Každá rodina vyžaduje jiný přístup, to se nedá srovnat. Záleží na tom, k čemu v sexuálním zneužívání došlo“*. Každá rodina je jiná, má své specifika, která dítěti ulehčují, či stěžují situaci v rodině. Jinak se jedná s rodinou, ve které je kromě zneužívání dítěte přidružen jiný problém v rodině, který celou situaci stěžuje. Důležité je, zda bylo dítě zneužito v rámci rodiny nebo mimo ni, věk dítěte, vztah pachatele k dítěti, zhodnocení sociálního zázemí dítěte a formy zneužití. Tyto faktory sehrávají v případě důležité místo, určující budoucí vývoj života dítěte a jeho schopnost vyrovnat se s událostí.

Intuice

V této otázce se respondenti v mnohém shodují. Pokud řeší případ, u kterého mají tušení, že došlo k sexuálnímu zneužívání, snaží se své domněnky konzultovat s kolegy, případně své obavy řeší s odborníky, přicházející do styku s dítětem či rodinou.

Policista klade důrazy na svou intuici. Tvrdí, že: *„To máte vždy podezření. Pokud dítě uteče z domu, přemýšlíte proč? Když se sebepoškozuje, zase proč? I když uvede při výsledku*

na policii, že důvod byl takový, či makový, stejně se pak dlouho díváte do svodek, jestli jam neproběhlo něco, co by mohlo třeba s útekem souviset. Potom stejně obvoláte některé dobré duše ze sociálně právní ochrany dětí, které práce baví, a vše s nimi konzultujete.“ Podobné zkušenosti má také kurátor: *„Snažím se pro svůj klid dopít, jestli jsou mé obavy na místě. Své obavy řeším s kolegy, nebo jinými odborníky, přicházející s dítětem do styku.“*

Vždy je důležité sebemenší pochybnosti prověřit a ujistit se, že je dítě v bezpečí. Každé dítě se projevuje jinak a své volání po pomoci může mít mnoho podob. V tomto ohledu může sehrát významnou úlohu v odhalení případu unikající detaily, nejasnosti. Svým přispěním k odhalení může samozřejmě přispět kdokoli z okolí dítěte, kdo zaregistroval něco podezřelého, nasvědčující tomu, že se dítě mohlo stát obětí sexuálního zneužívání.

Prevence

Kladené otázky respondentům

Vyskytuje se sexuální zneužívání dětí v určité sociální vrstvě více?

Dá se podle Vás účinně chránit dítě proti sexuálnímu zneužívání?

Tato kategorie byla rozdělena na podkategorie: rizikovost v sociálních vrstvách, ochrana dětí

Rizikovost v sociálních vrstvách

V této otázce se respondenti naprosto shodují. Tvrdí, že sexuální zneužívání dětí se vyskytuje ve všech sociálních vrstvách. Policista dodává, že: *„akorát u těch sociálně slabších je předpoklad, že si toho všimne sociálka, škola nebo terénní pracovnice, případně SVP nebo podobná instituce. U těch vyšších vrstev se spíše oběť svěří, nebo jsou tam jiné mechanismy odhalení. Kurátor toto tvrzení potvrzuje: „ohrožené jsou děti jak z chudých tak bohatých poměrů.“*

Z výpovědí vyplívá, že pachatelem může být kdokoli. Nedá se tedy tvrdit, že by se sexuální zneužívání vyskytovalo v určité sociální vrstvě více či méně. U sociálně slabších vrstev obyvatelstva je pravděpodobnost odhalení vyšší. Tyto rodiny jsou v péči sociálně právní ochrany dětí, nebo se jimi mohou stát snadněji. Jsou ve společnosti viditelnější a mnohdy se mohou stát předmětem zájmu orgánů z jiných důvodů, nežli je sexuální zneužívání dítěte, které může vzejít na povrch později při podrobném šetření v rodině.

Ochrana dětí proti sexuálnímu zneužívání

U této otázky se respondenti neshodují. Policista se domnívá, že neexistuje účinná ochrana proti sexuálnímu zneužívání dítěte, naproti tomu se kurátor vyjadřuje k primární prevenci.

Policista říká: „*Těžko. To bylo, je a bude*“. Z odpovědi je patrná váhavost. Nevylučuje, že je možné dítě chránit, ale současně si uvědomuje, že ten, kdo chce dítě sexuálně zneužít, si vždy najde cestu.

Kurátor se domnívá, že v současné době existují možnosti, jak dítě účinně chránit, případně snížit riziko hrozící dětem: „*Ano, měla by být větší osvěta v rodinách, aby věděli, že toto nebezpečí dětem hrozí. Taký ve škole v rámci výuky by se mělo o sexu víc s dětmi mluvit a v médiích. Rodiče by měli více kontrolovat, co dělají na internetu, hlavně kontrolovat sociální sítě*“. Velkou pozornost ve výpovědi přikládá kurátor rodině, kde si dítě utváří pohled na svět i sebe sama. Je to především informovanost budoucích i stávajících rodičů o možnosti hrozícího nebezpečí zneužívání dětí a jejich ochrana. Tedy informovanost dětí v rodině. Zvyšování v dětech povědomí, že nakládat se svým tělem může jen on sám. Důležitou úlohu sehrává důkladná kontrola dítěte, jak tráví svůj volný čas, kde se pohybuje mimo domov. Dále předškolní a školní sexuální výchova, s čímž souvisí vzdělávání budoucích a stávajících pedagogů v problematice sexuálního zneužívání dětí. Důležitou úlohu v procesu primární prevence zaujímají také média.

Následky

Kladená otázka respondentům

Do jaké míry se daří dítě zapojit zpět do plnohodnotného života?

U této otázky se respondenti v zásadě shodují. Policista hovoří o dlouhodobých následcích a celoživotním utrpení dítěte a kurátor připouští, že se dítě zotaví v souvislosti na formě zneužití.

Policista tvrdí: „*Úplně se nikdy nezotaví, i když se zdá v pohodě, nese si to až do smrti. To co se v nich odehraje, zůstane v nich až do smrti. Kdo říká, že ne, lže. Z čehož vyplývá, že zneužití dítě zasáhne celý jeho život. Ovlivňuje pohled dítěte na svět kolem sebe i sebe sama. Ovlivňuje jeho budoucí život a v mnohém jej omezuje.*

Kurátor má obdobné zkušenosti: „...záleží na druhu zneužití, třeba znásilnění je závažnější, složitější.“ Z čehož vyplývá, že následky sexuálního zneužívání jsou závislé na formě zneužívání a vztahu dítěte k pachateli a samozřejmě tolerantnímu okolí a rodině. Hůře se s následky vyrovnává dítě zneužité vlastním rodičem, nežli cizí osobou.

Případové studie

Příběh Elišky

Tento příběh se odehrál v příměstské části panelového domu, kde vychovával muž ve věku 45 let svou nevlastní dceru Elišku ve věku 9 let., kterou si osvojil ve dvou letech poté, co se jeho manželství rozpadlo. Po tuto dobu neměl žádný partnerský vztah. Dívka chodila do základní školy nedaleko bydliště, povahou klidné a tiché dítě bez přátel. Působila spíše jako samotář, okolí se stranila. S matkou se stýkala pravidelně, většinou v místě svého bydliště.

K samotnému odhalení zneužívání došlo, jakmile byla Eliška hospitalizována na zdejší klinice z důvodu krvácení z poševního vchodu. Po důkladném vyšetření lékař zjistil drobné oděrky v místech pohlavního orgánu a protržení panenské blány. Při samotném vyšetření byla dívka značně rozrušená. Po tomto zjištění lékař vyrozuměl policii, která začala případ vyšetřovat. Z počátku dívka odmítala spolupracovat a celou věc vypovědět, taktéž odmítala komunikovat s pracovníci sociálně právní ochrany dětí, které ve své evidenci předmětnou rodinu neměli. S celou situací byla seznámena matka dívky, která možnost zneužití svého bývalého manžela vyloučila a celou záležitostí byla velmi rozrušena. Po důkladném výsledku připustila, že se její bývalý manžel k Elišce rád tulí a mazlí se s ní, čemuž nepřikládala žádnou váhu a sama si to vysvětlovala hezkým vztahem mezi dítětem a rodičem a nikdy nic podezřelého neviděla, co by nasvědčovalo sexuálnímu zneužití Elišky. Ani třídní učitelka dívky nic podezřelého nezaznamenala a její stranění spolužáků a tichou povahou si vysvětlovala její neprůbojností a rozchodem rodičů. Taktéž nezaznamenala obavy či strach jít domů ze školy. Otce učitelka často nevidala, do školy i z ní dítě chodilo samo, protože se škola nacházela v blízkosti jejího bydliště. Ve škole prospívala průměrně.

Vzhledem k podezření, které ze získaných informací vyplynulo, bylo rozhodnuto provést výslech Elišky. Zpočátku dívka nekomunikovala a odmítala se o celé záležitosti bavit, ale i přes počáteční nedůvěru, se k překvapení rozpovídala a celou nepříjemnou záležitost

popsala detailně. Ukázalo se, že jí otčím ji od 7 let osahával po těle, z počátku jen přes oděv, později ji nutil, aby se svlékla a takto ji osahával na prsou a pohlavního orgánu včetně využití úst. Potvrdilo se, že v době hospitalizace pronikal do pohlavního orgánu dívky rukou, které způsobilo zranění. Po celou dobu se zneužívání odehrávalo v jejím pokoji na posteli, případně ji otčím podobným způsobem zneužíval v koupelně, kde ji pod záminkou umývání taktéž zneužíval. Znalecký posudek prokázal její naprostou věrohodnost a otčím byl zadržen a vzat do vazby. Ze znaleckého posudku otčíma vyšlo najevo, že se jedná o pachatele s vysokou sociální inteligencí se sklony k agresivnímu chování a psychicky nevyrovnaného jedince, u kterého se potvrdila pedofilie.

Zhodnocení případu

Případ Elišky dokládá, jak může být dítě hluboce poškozeno, pokud si okolí dítěte ničeho podezřelého nevšimne. V těchto případech může být dítě zneužíváno po několik let. Kam se může dostat nezodpovědné experimentování dětí.

Případ Martiny

Martina byla mladá 15 dívka, pocházející z úplné a dobře situované rodiny, žijící na předměstí panelového domu. Studovala prvním rokem na střední škole s vynikajícím prospěchem a velkými plány do budoucna. Scházela se s chlapcem ze stejné školy, se kterým měla podle jejích slov hezký vztah. Jednoho dne se vracela ve večerních hodinách domů od kamarádky a nic podezřelého nezaznamenávala. Jako obvykle šla stejnou cestou domů. Při vchodu do panelového domu svého obydli za ní vešel mladý muž, kterého letmo zaznamenala. Před výtahem ji uchopil ze zadu a začal ji osahávat na prsou a pohlavního orgánu. Nejprve prováděl dotyky přes sukni, poté co dívku položil na schodiště, se pokoušel dívce svléknout kalhotky, což se mu nepodařilo. Dívka začala panicky křičet, čímž se pachatel vyděsil a před tím než utekl, Martině řekl, že se vrátí a čin dokoná, protože je „moc krásná“. Po tomto výstupu dívka zavolala policii a vše vylíčila do detailu. Martina byla celou událostí vyděšená a velmi rozrušená. Utrpěla psychickou újmu v nejvyšším rozsahu, tato zkušenost v ní zanechala strach v podobě vycházení z domu i za bílého dne.

Martina vylíčila pachatele do detailu a ten byl následně zadržen a vyslechnut. Jednalo se o mladého muže ve věku 30 let, středoškolsky vzdělaného, žijícího s manželkou a ročním dítětem. Manželka sama nezpozorovala u muže nijak podezřelé chování a jejich vztah i péči muže o rodinu hodnotila kladně. Celou záležitost nesla těžce a nedokázala si jeho chování

ničím vysvětlit. Z výslechu pachatele vyplynulo, že o podobné pokusy se pokoušel v minulosti, ale nikdy svůj čin nedokonal. Svou oběť si vybral náhodně podle svého vkusu. Středem jeho zájmu byly mladé dívky s krátkými černými vlasy a štíhlou postavou. Sám svého činu hluboce litoval a detailně popisoval celý průběh napadení. Projevoval lítost k oběti a popisoval, jak se následně za svůj čin styděl a pociťoval nenávisť vůči sobě a současně nedokázal pochopit, co se s ním děje. Znalecký posudek potvrdil psychiatrickou a sexuologickou diagnózu.

Zhodnocení případových studií

Příklad Elišky je typickým příkladem toho, jak dítě může trpět léta sexuálním zneužíváním ze strany rodinného příslušníka, bez povšimnutí okolí. V tomto případě chybně vyhodnotila chování dítěte třídní učitelka. Usoudila, že Eliščino stranění okolí a neprůbojnost je způsobeno rozvodem rodičů, čím si chování odůvodnila a neviděla důvod, hledat jiné příčiny. Tento příklad dokládá také to, jak snadno je možné dítěti pomoci a současně obtížné usoudit z chování dítěte, že k sexuálnímu zneužívání došlo, pokud nemáme hmatatelné důkazy. Příběh je dokladem také toho, že praví pedofilové se nedopouští sexuálního zneužívání dětí na vlastních dětech.

Případ Martiny popisuje, jak snadno se dítě může stát obětí sexuálního zneužívání. Naprosto nečekaně a zákeřně. Je důkazem toho, že pokud je dítě informované a ví jak v inklinovanou dobu zareagovat, může zamezit pachateli v dokonání trestného činu. Může to být křik, kopání, nehovořit s cizími lidmi, útěk a podobné nástroje, kterými se dítě může bránit.

Elišky je příkladem toho, že pachatelem může být kdokoli. Jednalo se o muže žijícího v harmonickém svazku se ženou a dítětem, kde žena nezpozorovala nic, co by nasvědčovalo sexuálnímu zaměření muže na mladé dívky. Otázkou je, jak lze vystopovat pachatele, dopouštějícího se sexuálního zneužívání dětí, pokud u něj ani nejbližší příslušníci nezaznamenají nic podezřelého? Nezbyvá než dodat, že východiskem je ochrana našich dětí v podobě preventivního opatření a všímavost okolí.

5.7 Diskuse a závěr

Cílem výzkumu bylo získat názory a postoje k problematice sexuálního zneužívání dětí z pohledu odborníků, setkávají se s problematikou ve své praxi a poukázat na závažnost sexuálního zneužívání dětí. Tedy získat subjektivní úsudky na základě zkušeností a poukázat na skutečné případy zneužívání dětí, které dodávají výzkumu ucelený pohled na problematiku. Pomocí kvalitativního výzkumu, rozhovorů s pracovníkem policie a kurátora pro děti a mládež a porovnat je mezi sebou. Cíle bylo dosaženo.

Chtěla bych se zmínit o problémech s realizací výzkumu. Původně měl být výzkum proveden kromě kurátora a policisty ještě se sociálním pracovníkem a učitelem základní školy. Z tohoto důvodu jsem oslovila dvě základní školy a dvě neziskové organizace. Setkávala jsem se s neochotou a obavami o problematice sexuálního zneužívání hovořit. Většinou jsem se setkala s odůvodněním, že s problematikou sexuálního zneužívání dětí setkávají jen velmi zřídka a tudíž mi nemají co říct, nebo obavami o této problematice hovořit. Tento problém celý průběh výzkumu značně zkomplikoval. Nakonec jsem byla ráda, že se podařilo najít vstřícné a ochotné odborníky, které problematika sexuálního zneužívání skutečně zajímá nejen profesně, ale také osobně.

Každá práce má své stinné a kladné stránky. Vyžaduje svou odbornost a také lidské předpoklady, obzvláště při tak náročné činnosti, jako je práce s rodinou a jejími útrapami. To dokládá, jak rozlišně může být vnímáno sexuální zneužívání z pohledu pracovníka policie a kurátora pro děti a mládež. Jsou to dva odlišné přístupy, na jedné straně jde o vyšetřování a vykázání, že k trestnému činu sexuálního zneužívání skutečně došlo, na straně druhé intenzivní práce s dítětem a jeho rodinou při řešení takto závažného poškození dítěte. Tyto světy se od sebe v mnohém liší a přece vyžadují spolupráci a v konečném důsledku je v zájmu obou stran, dospět k ochraně dítěte.

Z empirické části bakalářské práce vyplývá, že v určitých odpovědích mají respondenti stejný názor na problematiku, v jiných ne. Ovlivněný v mnohém vlastní zkušeností a odlišností profesí. U policisty je znatelná letitá zkušenost s případy sexuálního zneužívání dětí co do rozsahu a forem poškození dítěte, u kurátora zase větší zkušenost s případy, v mnoha ohledech sporných, což dokládá jedna z odpovědí na otázku, ke které se staví velmi široce, že vlastně dítě může být ohroženo zneužitím, aniž by si to samo připustilo, či o tom vědělo. A to nejen ze strany dospělého, ale také v kontextu experimentování u dospívajících dívek a chlapců navzájem. Z touhy po objevování nových zážitků a pocitů se mnohdy uchylují

k chování, které by se dalo taktéž kvalifikovat jako zneužívání. Tento pohled je rozšířen policistou o oběti, které svým vypočítavým a záměrným chováním cíleně poškozují pachatele. Tyto názory dokládají, jak lze vnímat oběť. Na jedné straně jde o dětinskost a nezodpovědnost za své chování ve smyslu hledání pobavení a na druhou stranu vnímání dítěte za dospělého, které je schopno poškodit svým chováním dospělého. Z toho vyplývá, že v mnohých situacích dítě vystupuje jako oběť, ale jsou také případy, kdy může být dítě zodpovědné za sexuální zneužívání. Dostáváme se tím k otázce vyspělosti a nabitých zkušeností dítěte. Opomeneme-li zákonnou ochranu dítěte, uvědomíme si, že každé dítě prochází jiným vývojem, zkušenostmi a je v mnohých ohledech individuálně vyspěle mentálně a fyzicky, což v určitých situacích připouští názor policisty, který mě opravdu překvapil a současně rozšířil pohled na oběť i pachatele.

Ne u každého případu je na pohled zjevné, že se jedná o sexuální zneužívání. V těchto případech se respondenti vyjadřují k pocitům z případů, u kterých mají pochybnosti. Své domněnky a nejasnosti se snaží prověřit konzultací s odborníky a ujistit se, že skutečně k sexuálnímu zneužívání dítěte nedošlo. Využívání intuice při odhalování případů je nabitá zkušenostmi a znalostmi s případy sexuálně zneužívanými dětmi, důležité při rychlém chápání souvislostí, správným odhadem a rozhodováním.

Sexuální zneužívání dětí je součástí naší společnosti a v mnohých ohledech těžce odhalitelné. Oba dotazovaní se shodují v tom, že odhalena je jen nepatrná část z celkového počtu výskytu ve společnosti. Její skrytá a dobře utajená podoba se dá stěží odhalit nebo rozpoznat. Proto ti, kteří pracují s dětmi a jsou s nimi v každodenním kontaktu, jako jsou učitelé, vychovatelé, lékaři apod., mohou sledovat u dítěte změny v chování nebo jiné příznaky, které mohou nasvědčovat tomu, že se staly obětí.

S tím souvisí předcházení sexuálního zneužívání dětí. Východiskem ochrany dítěte může být podle kurátora preventivní řešení. Hlavně v rodině, která udává směr jejich následného chování a případného vyhýbání se situacím, které se dětem mohou stát osudným. Je to tedy výchova, informovanost a neposlední řadě bedlivá kontrola o tom, co potomstvo dělá a čím se baví. Svou značnou úlohu sehrává také škola, kde dítě tráví většinu času, otázky sexuality mají být zodpovězeny i tam a média, která nám podávají obraz reality, která je mnohdy zkreslená. Naproti tomuto názoru stojí zcela opačné stanovisko policisty, dítě může být ohroženo naprosto kdekoli a kýmkoli, bez ohledu na tom, zda je informované, či chráněné svými blízkými. Pokud bude na světě existovat skupina lidí, jejichž sexuální pud bude směřovat k zájmu o dítě, tak bude dítě ohroženo zneužitím vždy. Preventivním opatřením tedy

nezbavíme společnost pachatelů dopouštějící se těchto hrůzných činů, ale můžeme děti chránit a snížit tak množství zneužívaných dětí.

Součástí výzkumu byly případové studie upozorňující na závažnost sexuálního zneužívání dětí. Záměrně byly vybrány typické příklady, umožňující hlubší pochopení problematiky a jejich komplikovanosti při odhalování.

Závěr

Tato práce dokládá, jak hrůzných činů, je možné nenávratně poškodit dítě a ovlivnit tak celý jeho život. V teoretické části této práce je vysvětleno, sexuální zneužívání dětí, ohlédnutí do minulosti a jeho současná podoba. Jak dítě prožívá sexuální zneužívání a jak se mu daří s touto událostí vypořádat. Pro důkladné pochopení problematiky je přiblížena osobnost pachatele a jeho pohnutky, které jej nutí tento nešťastný čin vykonat. Také je zmíněna otázka recidivy, která se mi jevila vzhledem k pachateli a možného opakování činů velmi důležitá. Z oblasti komerčního zneužívání dětí jsem v této práci použila prostituci a pornografii, protože jsou viditelnou součástí společnosti a prostřednictvím různých sdělovacích prostředků se k nám dostávají v daleko větší míře, nežli jiné formy komerčního zneužívání.

V empirické části bakalářské práce bylo naším cílem získat názory a postoje k problematice sexuálního zneužívání dětí z pohledu odborníků, setkávají se s problematikou ve své praxi a poukázat na závažnost sexuálního zneužívání dětí. Tedy získat subjektivní úsudky na základě zkušeností a poukázat na skutečné případy zneužívání dětí, které dodávají výzkumu ucelený pohled na problematiku. Výzkum byl proveden prostřednictvím rozhovoru s kurátorem pro děti a mládež a policistou, mající s případy sexuálního zneužívání letitou zkušenost. Cíle empirické části bylo dosaženo.

Tato práce mě nesmírně obohatila a přinesla nové poznatky a souvislosti, které jsem dosud neznala. Doufám, že bude přínosná pro ty, které toto téma zajímá a umožní hlubší poznání do jisté míry tabuizovaného tématu, které si zaslouží větší pozornost a hlavně vnímavost všech, protože pomoci dítěti může každý, kdo o této skutečnosti ví a mlčí.

Seznam literatury

BENTOVN, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing s. r. o., 1998. ISBN 80-7169-629-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2004. 424 s. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila; VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, s. r. o., 2007. 188 s. ISBN 978-80-247-2014-2

DUNOVSKÝ, Jiří; DYTRYCH, Zdeněk; MATĚJČEK, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. 256 s. ISBN 80-7169-192-5.

ELLIOTTOVA, Michele. *Jak ochránit své dítě*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1995. 169 s. ISBN 80-7178-034-0

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-736-7040-2.

CHMELÍK, Jan a kol. *Mravnost, pornografie a mravností kriminalita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 199 s. ISBN 80-7178-739-6.

KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf s. r. o., 2008. 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5.

MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-807367-320-8

MUFSONOVÁ, Susan a Rachel KRANZOVÁ. *O týrání a zneužívání*. Praha: Lidové noviny, 1996. 131 s. ISBN 80-7106-194-8.

PÖTHE, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. vyd. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-21-8.

SPIPKOVÁ. *Sexuální násilí na dětech: Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 12 s. ISBN 80-7178-286-6.

STRAUS, Anselm; Corbinová, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. 2. vyd. Brno: Sdružení Podané ruce a nakladatelství Albert, 1999. 201 s. ISBN 80-85834-60-X (Albert).

VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, s. r. o., 2005. 136 s. ISBN 80-247-1138-9.

VANÍČKOVÁ, Eva, Kamil PROVAZNÍK a Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ. *Sexuální zneužívání dětí I. díl*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 82 s. ISBN 80-7184-479-9.

VANÍČKOVÁ, Eva; PROVAZNÍK, Kamil; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Sexuální zneužívání dětí II. díl*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. 81 s. ISBN 80-7184-878-6.

VANÍČKOVÁ, Eva a kol. *Sexuální násilí na dětech: Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. 1. vyd., Praha: Portál, 1999. 115 s. ISBN 80-7178-286-6

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd., Anag, 2011. 1361 s. ISBN 978-80-7263-677-8

WEISS, Petr. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vyd. Praha: Portál s. r. o., 2002. 351 s. ISBN 80-7178-634-9.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing s. r. o., 2005. 264 s. ISBN 80-247-0929-5.

Internetové zdroje:

Weiss, Petr a Zvěřina, Jaroslav. Sexuální zneužívání v České republice. In: *Pedofilie-info.cz* [online]. © 2011-11-2 [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.pedofilie-info.cz/odborna-knihovna/sexualni-zneuživani-v-ceske-republice-vysledky-narodniho-vyzkumu/>

Fraňková, Alexandra. Věk zneužívaných dětí a prostředí, ve kterém ke zneužívání dochází. In: *Sancedetem.cz* [online]. © 2012-11-1 [cit. 2012-2-1]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/myty-a-fakta-o-sexualnim-zneuživani-deti-63.html>

Přílohy

Přílohy č. 1 – Rozhovorové otázky

Přílohy

Příloha č. 1 – Rozhovorové otázky

1. Jak dlouho pracujete s ohroženými dětmi?
2. Jak často se ve své praxi setkáváte se sexuálním zneužíváním dětí?
3. Měl-la jste někdy podezření na sexuální zneužívání u případu, který přímo nesouvisel se sexuálním zneužíváním?
4. Dá se srovnat spolupráce s rodinou se sexuálním zneužíváním dítěte a jinak ohroženou rodinou?
5. Daří se odhalovat případy sexuálního zneužívání dětí?
6. Vyskytuje se sexuální zneužívání v určité sociální vrstvě více?
7. Dá se podle Vás dítě účinně chránit proti sexuálnímu zneužívání?
8. Do jaké míry se daří zapojit dítě zpět do plnohodnotného života?